

Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Prawne, administracyjne
i etyczne aspekty wychowania w rodzinie*, Wyższa Szkoła
Handlowa w Radomiu, 16-17 marca 2011 r.

Rodzina w Polsce, podobnie jak w innych krajach, podlega istotnym zmianom. Opóźnia się wiek zawierania małżeństw, wzrasta liczba rozwodów i separacji, ludzie częściej decydują się na życie w pojedynkę, coraz większą popularnością cieszą się alternatywne modele życia małżeńskiego (tzw. związki kohabitacyjne, kółko przyjacielskie – tzw. casus „Friends”, rodzina „nomadyczna”, DINKS, rodzina dwustopniowa, rodzina-układanka, konkubinaty, czy rodzina homoseksualna). Stosunkowo częstym zjawiskiem są rodziny niepełne oraz samotni rodzice wychowujący dzieci. W związku z powyższymi trendami ulegają zmianie sposoby myślenia o małżeństwie, o rodzinie, o dzieciach. Liberalizacji ulegają poglądy i opinie dotyczące różnych zjawisk i zachowań związanych zarówno z życiem rodzinnym jak i małżeńskim. Zmieniają się przepisy i regulacje prawne w przedmiotowym zakresie. Powstają nowe możliwości, ale i zagrożenia.

Próba odpowiedzi na wyżej wymienione problemy była Ogólnopolska Konferencja Naukowa: „Prawne, administracyjne i etyczne aspekty wychowania w rodzinie”. Odbyła się w dniach 16 – 17 marca 2011 r., z inicjatywy Wydziału Nauk Prawnych oraz Wydziału Nauk Humanistycznych Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu przy współudziale J.E. Ks. Abp. Prof. KUL dr. hab. Andrzeja Dzięgi – Arcybiskupa Metropolity Szczecińsko-Kamieńskiego, Przewodniczącego Rady Prawnej Konferencji Episkopatu Polski, J.E. Ks. Bp. dr. Artura Mizińskiego – Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Lubelskiej, prof. KUL dr. hab. Marty Greszty-Telusiewicz oraz Instytutu Prawa Kanonicznego Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Miejscem obrad była aula Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu.

Celem Konferencji była wymiana doświadczeń, prezentacja wyników badań dotyczących wychowania w rodzinie, dyskusja nad prezentowanymi zagadnieniami oraz próba sformułowania konstruktywnych wniosków i postulatów. Wspólne poszukiwanie rozwiązań problemów współczesnej rodziny. Referaty miały charakter interdyscyplinarny. Zostały wygłoszone zarówno przez teoretyków jak i praktyków. M.in. przez przedstawicieli nauki z wielu ośrodków akademickich w Polsce, przedstawicieli kościoła katolickiego, innych wyznań oraz reprezentantów władz oświatowych, organów administracji publicznej

oraz osoby reprezentujące różne organizacje i instytucje działające w sferze wychowania, a także inne osoby zainteresowane prezentowaną tematyką.

Zgodnie z głównym hasłem Konferencji zostały przyjęte następujące obszary tematyczne: Instytucje wspierające wychowanie w rodzinie i działające na rzecz dziecka i rodziny; Wiąż rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie, konflikty i ich rozwiązywanie; Rodzina patologiczna a rozwój i wychowanie dziecka; Podstawowe funkcje rodziny z podkreśleniem miejsca dziecka w rodzinie; Alternatywne formy opieki i wychowania dziecka; Współczesna rodzina z perspektywy zagrożeń i wyzwań; Czynniki zagrażające funkcjonowaniu współczesnych rodzin; Formy patologii destabilizujące wychowanie we współczesnych rodzinach; Formy pomocy i wsparcia rodzinie dysfunkcyjnej; Wykonywanie przez organy administracji publicznej orzeczeń sądowych w sprawach o pozbawienie władzy rodzicielskiej; Działalność organów administracji publicznej na rzecz problemu sieroctwa społecznego; Organy administracji publicznej wobec problemów rodziny w warunkach Unii Europejskiej.

Obrady zostały podzielone na sesję plenarną oraz pięć sekcji tematycznych: zagrożenia i problemy dotyczące współczesną rodzinę, status rodziny w prawie międzynarodowym, europejskim i krajowym, etyczno-filozoficzne rozważania o rodzinie, trudności wychowawcze i socjalizacyjne w rodzinie, a także formy wsparcia i pomocy rodzinie oraz społeczne funkcje rodziny.

Referaty wygłoszone w sesji plenarnej dotyczyły m.in. zagadnień poradnictwa i obrony prawnej w procesach o nieważność małżeństwa; rodziny jako mikrosystemu integracyjnego w przestrzeni życia społecznego jednostki. Podjęto również problemy prawne w sprawach z zakresu sprawowania władzy rodzicielskiej.

Trudno byłoby szczegółowo przedstawić zagadnienia przedstawiane przez uczestników Konferencji w pięciu sekcjach tematycznych. Oscylowały one wokół następujących problemów: zagadnienia związane z prawem rodzinnym, administracyjnym i cywilnym, współzależność między odpowiedzialnością cywilną za wyrządzoną szkodę przez dziecko a obowiązkiem rodziców jego wychowania; zadania organów administracji publicznej w zakresie realizacji świadczeń pomocy społecznej rodzinie i prawne formy ich realizacji; eurosieroctwo – wybrane aspekty prawne; prawne podstawy ochrony małoletnich internautów w państwach Unii Europejskiej; wyrażenie zgody na pobranie krwi dziecka w postępowaniu cywilnym; alternatywne formy opieki i wsparcia dziecka w krajach Unii Europejskiej; kara pedagogiczna i kryminalna jako narzędzie oddziaływania represyjno-wychowawczego wykorzystywane w rodzinie i polityce karnej państw.

W sesji zatytułowanej *Etyczno-filozoficzne rozważania o rodzinie* zostały wygłoszone takie referaty, jak: *Doświadczenie macierzyństwa i ojcostwa przez rodziców przed narodzinami dziecka; Przegląd badań nad jakością relacji małżeńskich. Praktyczne implikacje dla małżeństw i specjalistów; Działalność hospicjów dziecięcych jako próba adekwatnej odpowiedzi na potrzeby dziecka terminalnie*

chorego i jego rodziny i inne. Poruszono też zagadnienia związane z międzypokoleniowym przekazem wartości w rodzinie, filozoficznymi aspektami wychowania w tolerancji, sposobami realizacji przedmiotu „Wychowania do życia w rodzinie” w szkołach. Omówiony został też współczesny model małżeństwa i rodziny oraz związane z nim preferencje młodych dorosłych. Niepokojącym jest fakt, iż coraz więcej par decydujących się na małżeństwo bierze wyłącznie ślub cywilny, rezygnując ze ślubu kościelnego lub odkładając go na późniejszy termin. Zjawisko to jest szczególnie zauważalne w największych aglomeracjach. Także model kobiety samotnie wychowującej dziecko (dzieci), często świadomie i z własnego wyboru nie budzi już takich kontrowersji społecznych. Pomoc i wsparcie zamiast piętnowania.

Wśród zagrożeń i problemów dotyczących współczesną rodzinę podniesiono problem przemocy w rodzinie, przemocy wobec dziecka czy tak popularny w ostatnich czasach temat zbyt wczesnej inicjacji seksualnej młodzieży. Zanalizowano funkcjonowanie rodziny dotkniętej alkoholizmem i bezrobociem oraz inne czynniki wpływające na dysfunkcjonalność rodziny. Zwrócono uwagę na lekomanię jako „nową” przyczynę zaburzonych relacji międzypokoleniowych w środowisku rodzinnym. Uważam, że dość marginalnie zostały potraktowane problemy wpływu mediów na funkcjonowanie współczesnej rodziny. Zarówno możliwości jak i zagrożenia. Nowe modele rodziny, formy spędzania czasu wolnego, czy problem „elektronicznej niańki”. Zabrakło mi analizy takich zagrożeń, jak: komunikatory, społeczności sieciowe czy portale społecznościowe jako zagrożenie dla dzieci; problem agresji i cyberprzemocy (*cyberbullying*), cyberpornografii i cyberseksu, uwodzenia dzieci (*grooming*); świat wirtualny jako kreator rzeczywistości dziecka. Inne istotne zagrożenia to ryzyko uzależnienia od mediów, zwłaszcza dzieci i młodzieży, to utożsamianie się z obrazem świata, coraz częściej pełnym agresji i przemocy, to zatracenie poczucia między tym co rzeczywiste, a co prezentuje internet, media. Internet zawiera treści wartościowe, jak i szkodliwe dla dziecka. Nawet, jeśli szuka ono informacji niezbędnych do odrobienia pracy domowej, lekcji szkolnych czy serwisów z dziecięcymi grami komputerowymi online, może się zdarzyć, iż wpisując nazwę portalu pomyli kolejność liter czy dokona błędnego wpisu i wówczas trafi na strony zawierające nieodpowiednie materiały. Na taką stronę dziecko może trafić wybierając nieadekwatny link znajdujący się w wynikach wyszukiwania czy przechodząc na link umieszczony na forum. W tym momencie warto przypomnieć przykład podany przez Janice Richardson z Belgii na konferencji *Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie*. Otóż, pewna nauczycielka poprosiła uczniów, by w domu wyszukali w internecie informacje na temat Paryża. Jakie wielkie było zdziwienie i przerażenie jednego chłopca, gdy wśród pierwszych wyników wyszukiwarki znalazły się strony pornograficzne Paris Hilton. Chłopiec miał dużo szczęścia. Obok siedział ojciec, który szybko odpowiednio zareagował. Niestety, nie wszystkie dzieci mają rodziców obok siebie.

Jeden z paneli został poświęcony trudnościom wychowawczym i socjalizacyjnym w rodzinie. Omówiono uwarunkowania przestępstw popełnianych przez nieletnich, zagrożenia i specyfikę więzi rodzinnych osób odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, relacje wewnątrzrodzinne i ich wpływ na zachowania przestępcze na przykładzie osadzonych w Areszcie Śledczym w Kielcach. Zdiagnozowano psychospołeczną sytuację dzieci z rodzin niepełnych, pedagogiczne aspekty funkcjonowania rodzin zastępczych dla dzieci osieroconych. Zanalizowano problemy szkolne dzieci i młodzieży z domu dziecka oraz symptomy niedostosowania społecznego nieletnich dziewcząt. Przedstawiono konflikty par małżeńskich w rodzinach z małym dzieckiem. Sesję zamknęły referaty na temat przemian współczesnej rodziny oraz nowych zagrożeń jej trwałości. Istotnym z nich są nowe technologie (internet i społeczności sieciowe). Tutaj doszukiwałabym się m.in. źródeł negatywnego wpływu treści prezentowanych przez media. Zostało udowodnione, że sceny przemocy oglądane przez dzieci, szczególnie te najmłodsze, wyciskają swoje piętno na ich psychice. Często skutki ich oddziaływania ujawniają się po latach. Może tutaj należałoby szukać źródeł buntu i agresji dzieci, młodzieży gimnazjalnej? Może tutaj tkwi problem niedostosowania społecznego dzieci?

Ostatnia sesja Konferencji poświęcona była formom wsparcia i pomocy rodzinie oraz jej społecznym funkcjom. Referenci przedstawili takie przykłady działalności na rzecz dzieci i rodziny, jak świetlice środowiskowe jako instytucje wspierające wychowanie dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, Michalickie świetlice jako przykład działalności placówek wspierających rodzinę w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Omówiono prakseologiczny wymiar pracy kuratorów sądowych w ocenie ich koordynatorów oraz rolę pedagoga szkolnego w kreowaniu profilaktyki domowej. Kolejne wystąpienia podkreślały znaczenie wsparcia w sytuacji rozpadu rodziny oraz wybranych form wsparcia dla rodzin dotkniętych przemocą. Podkreślono, iż źle się dzieje, że osoby wykonujące typowo społeczne zawody, nie traktują ich jako powołania. Zapominają o podopiecznych po powrocie do domu. Prezentowane badania socjologiczne i prawnicze pozwoliły na pogłębienie społecznej dyskusji na temat wychowawczej funkcji rodziny, jakże często lekceważonej i niedocenianej.

Grono prelegentów tworzyło dwudziestu dwóch profesorów oraz kilkudziesięciu doktorów i magistrów z dwudziestu siedmiu uczelni z całej Polski. Między innymi z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytetu Humanistyczno – Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Krakowskiej Akademii im. Frycza Modrzewskiego w Krakowie, Pedagogium – Wyższej Szkoły Nauk Społecznych

w Warszawie, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wyższej Szkoły Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach, Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie, Politechniki Radomskiej im. Płk. Kazimierza Pułaskiego, Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu, Wyższej Szkoły Administracyjnej w Bielsku-Białej, Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie, Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Uczelni Zawodowej Zagłębia Miedziowego w Lublinie, Wszechnicy Świętokrzyskiej w Kielcach, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Głogowie.

Zagadnienia, które szczególnie zwróciły moją uwagę, to podkreślana przez większość prelegentów potrzeba dowartościowania rodziny, jako miejsca gdzie dokonują się wszystkie najważniejsze procesy dojrzewania człowieka. Zabrakło mi zagadnień dotyczących edukacji medialnej jako zadania rodziców i opiekunów. Konieczności wykształcenia umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym. Z jednej strony: edukację medialną rodziców i opiekunów. Z drugiej: edukację dzieci i innych domowników prowadzoną przez rodziców.

Rodzicom – jak stwierdziła Lucyna Kirwil – konieczna jest edukacja medialna ze względu na ich lękowy lub bezkrytyczny stosunek do mediów. Edukacja medialna powinna rozpocząć się w rodzinie, ponieważ w tym wieku kształtuje się u dzieci wizja świata w kategoriach „przyjazny – zagrażający – wrogi”; ocena realizmu świata przedstawionego w mediach dokonana przez dziecko wyznacza, w jakim zakresie dziecko będzie przejmować wzorce prezentowane w mediach; dzieci mają ukształtowaną rozwojową gotowość do uczenia się wszystkich rodzajów treści, będą więc w stanie efektywnie korzystać z podstaw edukacji medialnej.

Konferencja Naukowa: „Prawne, administracyjne i etyczne aspekty wychowania w rodzinie” stworzyła okazję do wymiany refleksji w gronie przedstawicieli różnorodnych dyscyplin (etyki, filozofii, historii, pedagogiki, prawa, psychologii, socjologii, teologii) i środowisk naukowych, którym bliska jest rodzina i jej problemy. Umożliwiła wieloaspektowe podejście do tematu dziecka i rodziny. Kieruję słowa uznania i podziękowania dla jej Organizatorów i Prelegentów. Myślę, że zapisała się ona w pamięci uczestników jako ciekawe, twórcze i inspirujące spotkanie w miłej atmosferze. Będzie zachętą do dalszej współpracy i naukowej wymiany poglądów podczas kolejnych przedsięwzięć organizatorów Konferencji. Publikacja pokonferencyjna, pod tym samym tytułem, jest „kopalnią wiedzy” dla osób, którym bliskie jest dobro dziecka i rodziny.

Małgorzata Gruchoła

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II